

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології Полтавського державного медичного університету **Короля Дмитра Михайловича** на дисертаційну роботу Братусь-Гриньків Роксани Романівни «Обґрунтування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі», представлену до захисту у спеціалізовану Вчену раду ДФ 35.600.047 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, що утворена для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – «Стоматологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Авторка представленої дисертаційної роботи наголошує на тому, що збереження і зміцнення здоров'я громадян України всіх вікових груп відповідає Європейській стратегії ВООЗ. Вивчення тематичної літератури засвідчує, що кількість людей із частковою втратою зубів в Україні сягає 60–80%, а в деяких регіонах і до 95% від загальної чисельності населення. Українською залишається проблема «кінцевого сідла», адже поширеність дистально необмежених дефектів зубних рядів (I і II класу за E. Kennedy) становить понад 31%, а понад 50% людей віком за 40 років потребують комплексного лікування. У віковій групі осіб віком за 60 років частка виявлених т. зв. «великих» дефектів зубних рядів (6 і більше втрачених зубів) становить у середньому 78–82%, а в деяких регіонах – навіть 96%. Разом з тим спостерігаються повідомлення про зростання числа випадків часткової втрати зубів серед осіб молодого віку.

На жаль, проведення загальнодержавних профілактичних заходів та постійне вдосконалення методів і підходів до лікування суттєво не вплинули на поширеність часткової втрати зубів, що супроводжується потребою в протезуванні серед населення України.

Соціальними чинниками цієї негативної тенденції є: загальні зміни вікової структури населення, зростання числа випадків часткової втрати зубів серед осіб молодого віку, унаслідок недотримання вимог до гігієни порожнини рота, а також нерегулярного відвідування стоматологічних закладів. Статистично доведено, що потреба населення в повторному протезуванні доволі часто зростає за рахунок тих пацієнтів, які мали негативний досвід попереднього протезування.

Відомо, що постійне вдосконалення протоколів надання стоматологічної допомоги та використання новітніх методів діагностики, що забезпечують високу прогнозовану ефективність методу лікування є основними постулатами сучасної концепції доказової медицини. В ортопедичній стоматології вищезазначені постулати реалізуються шляхом активного впровадження максимально ефективних і доступних технологій діагностики та лікування пацієнтів з неухильним дотриманням принципів біологічної доцільності й технологічної раціональності, які стосуються збереження та відновлення цілісності зубних рядів і функції жувального апарату.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького «Розпрацювання та удосконалення методів діагностики, клінічних методів та технологічних засобів комплексного лікування дефектів зубних рядів, деформацій і ушкоджень зубо-щелепної системи» (державна реєстрація №0114U000112, 2015-2019pp.) й «Удосконалення та розпрацювання нових методів діагностики та лікування хворих з дефектами, деформаціями і функціональними розладами зубо-щелепної системи» (державна реєстрація №0119U002102, 2019-2023pp.). Авторка є безпосередньою виконавицею зазначеного фрагменту наукових досліджень запланованої теми.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Дисертація присвячена вирішенню задачі підвищення ефективності ортопедичного лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі при застосуванні модифікованого способу виготовлення покривних протезів.

Дисертаційна робота Братусь-Гриньків Р. Р. виконана на сучасному науковому рівні та достатній кількості досліджень і клінічних спостережень. Для досягнення поставленої мети та вирішення даної наукової задачі дисертантка сформулювала п'ять основних завдань, розв'язання яких забезпечує досягнення поставленої мети дослідження.

Дослідження проводилося на базі Стоматологічного медичного центру, кафедри ортопедичної стоматології ЛНМУ імені Данила Галицького та Дрогобицької районної лікарні. Загальний об'єм вибірки становив 106 пацієнтів зі значною або повною втратою зубів на нижній щелепі. З-поміж цих пацієнтів зі значною втратою зубів була сформована основна група – 42 особи, яким для відновлення зубного ряду нижньої щелепи виготовили знімні пластинкові протези покривного типу та група порівняння – 36 осіб з повною втратою зубів, які користувалися уперше виготовленими повними знімними протезами на нижню щелепу. Для об'єктивної оцінки результатів функціональної реабілітації, а також для проведення фізіологічної жувальної проби залучили 20 студентів-добровольців – контрольну групу, без втрати зубів та проявів скронево-нижньощелепної дисфункції.

У дисертаційній роботі на підставі ґрунтовного аналізу науково-медичної літератури, а також за результатами власних досліджень, з'ясовано причини й характерні прояви ускладнень при відновленні зубного ряду нижньої щелепи за допомогою знімних конструкцій протезів, визначено клінічні й технологічні показники якості зубних протезів. Науково обґрунтовано доцільність застосування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі та визначено критерії його ефективності.

Отримані результати та висновки базуються на достатньому об'ємі наукових досліджень. Використані методи відповідають меті і завданням дослідження, є сучасними та інформативними. Об'єм проведених клінічних і лабораторних досліджень забезпечив отримання достовірних результатів.

Наукова новизна дослідження та отриманих результатів.

Дисертантка уточнила та доповнила наукові дані про комплекс діагностичних критеріїв для визначення ступеню складності клінічної ситуації у пацієнтів з частковою втратою зубів (поодинокими збереженими зубами) на нижній щелепі. Уперше науково обґрунтовано основні діагностичні критерії для вибору раціонального методу лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі.

Розпрацьовано топографічно-функціональну схему реєстрації даних обстеження для використання в якості додатку до медичної карти стоматологічного хворого. На підставі запропонованого опитувальника стоматологічного профільного для проведення персоналізованої оцінки якості життя пацієнтів, пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям доведено доцільність та високу ефективність модифікованого методу виготовлення покривних протезів для лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі.

Практичне значення одержаних результатів.

Дисертантка, спільно з науковим керівником, розпрацьовала топографічно-функціональну схему реєстрації даних обстеження для використання в якості додатку до медичної карти стоматологічного хворого.

Запропоновано модифікований спосіб виготовлення (у тому числі модифікований спосіб отримання відбитка нижньої щелепи в один етап із фіксацією центральної оклюзії) покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі. Застосування запропонованого підходу дозволяє зменшити кількість клінічних етапів під час виготовлення конструкції покривного протеза.

Опрацьовано та застосовано опитувальник стоматологічний профільний для проведення персоналізованої оцінки якості життя пацієнтів, пов'язаної з їхнім стоматологічним здоров'ям.

Результати дослідження впроваджені у клінічну практику та навчальний процес: стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; КНП «Стоматологічна поліклініка №1» м. Львова; КНП «Стоматологічна поліклініка №4» м. Львова; кафедри ортопедичної стоматології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кафедри ортопедичної стоматології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського; ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії» НАМН України; кафедри ортопедичної стоматології Івано-Франківського національного медичного університету; кафедри стоматології післядипломної освіти з курсом терапевтичної та ортопедичної

стоматології ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології Полтавського державного медичного університету та кафедри ортопедичної стоматології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця.

Отже, наведене вище свідчить про практичну цінність отриманих результатів та їх безпосереднє впровадження в практичну стоматологію.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 20 наукових працях, з них: 6 статей у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 1 стаття в іноземному фаховому виданні, індексованому науково-метричною базою Web of Science, 13 – у збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій з міжнародною участю, також отримано 1 патент на корисну модель.

Структура та обсяг дисертації.

Дисертація викладена на 243 сторінках комп'ютерного набору, з яких 164 припадає на виклад основного змісту. Він складається зі вступу, огляду літератури, опису матеріалів і методів дослідження, 2 розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів і висновків. Список використаних джерел містить 320 найменувань, серед яких 93 кирилицею та 227 латиницею. Робота ілюстрована 47 рисунками та 12 таблицями.

Вступ дисертації викладено на 8 сторінках відповідно до регламентованих рубрик. У ньому висвітлено актуальність дисертаційної роботи, її зв'язок з науковими програмами, обґрунтовані необхідність проведення наукової роботи, мета та завдання для її вирішення, предмет та методи дослідження, наукова новизна отриманих результатів та їхня практична цінність. Вступ вміщує всі необхідні підрозділи, логічно обґрунтовує актуальність обраної проблеми дослідження, наукову новизну та практичну значущість роботи.

Розділ 1. «ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ» подано на 30 сторінках комп'ютерного тексту й структуровано у 3 підрозділи. У даному розділі висвітлено проблему поширеності часткової втрати зубів серед населення України, аспекти вибору методу лікування у пацієнтів з частковою втратою зубів та особливості протезування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами. Систематизація

матеріалу та висновки до розділу демонструють глибоке розуміння дисертанткою проблематики та шляхів розв'язання сформульованої задачі.

Зауважень до розділу немає.

Розділ 2. «МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ» викладено на 21 сторінці комп'ютерного набору. Він складається з 5 підрозділів. Розділ описує методологічну схему та методи, використані у процесі проведення дисертаційного дослідження. У розгорнутому вигляді з високим рівнем наочності у першому підрозділі представлено програму та дизайн дослідження. Опис клінічних та додаткових (спеціальних) методів обстеження подано в чудово ілюстрованій формі. Окремо надано характеристику статистичних інструментів обробки отриманих даних.

Зауваження до розділу: викликає певну насторогу відносна кількісна невідповідність основної групи та групи спостереження за ознакою статі у вікових групах 45–50 та понад 76 років.

Розділ 3. «РЕЗУЛЬТАТИ АМБУЛАТОРНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ПАЦІЄНТІВ З ЧАСТКОВОЮ ВТРАТОЮ ЗУБІВ НА НИЖНІЙ ЩЕЛЕПІ ТА ПЛАНУВАННЯ ОРТОПЕДИЧНОГО ЛІКУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОКРИВНИХ ПРОТЕЗІВ» охоплює 50 сторінок комп'ютерного набору й складається з трьох підрозділів. У даному фрагменті роботи описано дані оцінки попереднього ортопедичного лікування пацієнтів з частковою та повною втратою зубів на нижній щелепі, результати аналізу діагностичних даних з обґрунтуванням плану ортопедичного лікування, а також клініко-лабораторні складники модифікованого способу виготовлення покривних протезів на нижню щелепу.

У першому підрозділі дисертантка акцентує увагу на суттєвих недоліках заповнення первинної медичної документації у частині повної характеристики комплексу патологічних процесів, що призводить до недооцінки місцевих факторів, і як наслідок – до ризику виникнення ускладнень. На наш погляд, це є вкрай важливим твердженням. Адже, у повсякденній рутинній роботі стоматологі-ортопеди, насправді, іноді оминають своєю увагою додаткові фактори, що, врешті-решт, стають перешкодою на шляху до успішного завершення лікування.

За результатами вивчення рівня якості знімних зубних протезів у 106

пацієнтів, авторка з'ясувала, що кількість клінічних випадків, у яких виникає необхідність не тільки перепротезування, а й перегляду ортопедичної конструкції сягає 60%.

Прискіпливість розпрацювання матеріалу розділу та його чудова ілюстративність справляють позитивне враження.

Зауваження до 3 розділу :

Підрозділ 3.3.1 «Оцінка модифікованого способу отримання відбитка» з огляду на його суть та зміст варто було би представити в другому розділі дисертації.

Розділ 4. «РЕЗУЛЬТАТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКРИВНИХ ПРОТЕЗІВ НА НИЖНЮ ЩЕЛЕПУ ДЛЯ ЕСТЕТИЧНОЇ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ» викладено на 30 сторінках комп'ютерного набору. Він складається з 3 підрозділів та присвячений особливостям модифікованого способу виготовлення й застосування покривних протезів на нижню щелепу, перевірці функції жування після відновлення зубного ряду нижньої щелепи та оцінці результатів ортопедичного лікування за показниками якості життя, пов'язаної зі стоматологічним здоров'ям пацієнтів.

У розділі надано результати функціональної перевірки після повного відновлення зубного ряду нижньої щелепи шляхом проведення жувальної проби та проведено детальний аналіз успішності такого лікування за суб'єктивними критеріями спеціальних анкет.

Висновки розділу демонструють, що необхідний рівень естетичної та функціональної реабілітації пацієнтів основної групи підтверджено скороченням процесу адаптації до протезів та покращенням результатів анкетування за 14 показниками стоматологічного здоров'я.

Зауваження до розділу 4:

На нашу думку, підрозділ 4.1 має описовий характер і за своєю суттю має належати до другого розділу дисертації.

На жаль, реалізація вкрай цікавого та корисного методу відеореєстрації жувальної проби, про який йдеться на сторінці 154, не знайшла свого підтвердження в жодному розділі дисертації.

Аналіз та узагальнення отриманих результатів авторка висвітлила на 21 сторінці комп'ютерного набору, де отримані результати трактуються у заставленні з даними фахових літературних джерел.

Зауваження:

Вважаємо, що у цьому розділі, у якості ілюстративного підтвердження достовірності отриманих результатів можна було би надати результати статистичного аналізу з використанням інструментів програмного пакету Statistica 6.0.

Висновки дисертації узгоджені з завданнями дослідження і повністю відображають його суть. Проте, з огляду на те, що у клінічній роботі застосувалися виключно кулькові фіксатори, завдання 4 та 5 і, відповідно, висновки 4 та 5 можна було би об'єднати.

Відповідність змісту дисертації поставленим вимогам. Основні теоретичні, наукові та практично-прикладні положення дисертаційної роботи відображені в анотації в повному обсязі. Слід зазначити, що унікальність рукопису дисертаційної роботи, згідно з експертним висновком щодо наявності плагіату становить 95,86%.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 221 – Стоматологія.

Дисертація є завершеним науковим дослідженням, актуальність, наукова та практична цінність якого є важливими для сучасної ортопедичної стоматології. Перераховані вище переваги дисертації дозволяють оцінити її позитивно. Разом з тим, зроблені зауваження та побажання з оформлення дисертаційної роботи не є принциповими, не зменшують її якість і не впливають на загальну позитивну оцінку.

У рамках дискусії виникли такі запитання до Роксани Романівни:

- 1. Якою, на Вашу думку, буде стратегія ортопедичного лікування в аналогічній клінічній ситуації на верхній щелепі?**
- 2. Охарактеризуйте основні позитивні відмінності запропонованого Вами варіанту протеза від класичної конструкції.**
- 3. Ви розглядаєте виготовлення модифікованої конструкції покривного протеза як варіант виключно перепротезування, чи є підстави вважати його основним способом лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами?**

Висновок. Дисертаційна робота здобувачки Братусь-Гриньків Роксани Романівни «Обґрунтування модифікованого способу виготовлення покривних протезів при лікуванні пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі», виконана під керівництвом професора Кордіяка А. Ю., є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення актуального завдання – підвищення ефективності ортопедичного лікування пацієнтів з поодинокими збереженими зубами на нижній щелепі шляхом застосування модифікованого способу виготовлення покривних протезів для забезпечення функціональної й естетичної реабілітації та покращення якості їхнього життя. За актуальністю та обсягом виконаних досліджень, теоретичною та практичною значимістю отриманих результатів, адекватністю застосованих методів дослідження, достовірністю та вагомістю сформульованих наукових положень і висновків представлена дисертація повністю відповідає «ПОРЯДКУ присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. та Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Офіційний опонент:

завідувач кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології

Полтавського державного медичного університету

доктор медичних наук, професор

 Дмитро КОРОЛЬ

